

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

Факультет мистецтв і художньо-освітніх технологій

Кафедра вокально-хорової підготовки, теорії та методики музичного
мистецтва

ДИПЛОМНА РОБОТА

на тему:

**“ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ
МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”**

Студентки 2 МСОММ курсу
Галузі знань _01 Освіта/Педагогіка
Спеціальності 013 Середня освіти
(Музичне мистецтво)

Фу Ши Мінь

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент

Онофрійчук Людмила Миколаївна

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Голова комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

Члени комісії _____
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

_____ (підпис) (ініціали, прізвище)

м. Вінниця – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ....	
1.1. Психолого-педагогічні засади естетичного виховання особистості.....	7
1.2. Зміст та особливості музично-театральної діяльності	16
1.3. Функції музично-театральної діяльності у вихованні школярів.....	
Висновки до першого розділу.....	40
 РОЗДІЛ ІІ. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У МУЗИЧНО-ТЕАТРАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	
2.1. Діагностика естетичної вихованості школярів у музично-театральної діяльності.....	41
2.2. Педагогічні умови естетичного виховання школярів.....	44
2.3. Методи естетичного виховання молодших школярів у музично-театральній діяльності.....	47
Висновки до другого розділу.....	67
ВИСНОВКИ.....	68
ДОДАТКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	81

ВСТУП

Актуальність дослідження. За Концепцією художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах важливим є створення умов для формування розвиненої особистості, вдосконалення естетичного виховання підростаючого покоління, прищеплення та розвитку естетичного смаку, художніх вподобань та зацікавлень.

Питання естетичного виховання досліджуються представниками різних галузей знань: філософії, культурології, соціології, історії, психології, педагогіки. Як концептуальні положення особистісно зорієнтованого виховання особистості (А. Буров, І. Бех, Г. Шевченко); в театралізованій (Н. Гавриш, Л. Артемова, О.Аматьєва, Ю. Косенко та інші); в музичній діяльності (Т. Науменко, С. Науменко, Н. Кириченко, Т. Сорока),

Науковці використовують провідні ідеї зарубіжної педагогіки (Г. Айзенка, М. Бредслі, В. Кенник, М. Монтессорі, С. Френе, Ф. Фребель, Р. Штайнер,), зокрема у мистецькому вихованні (К. Орф, С. Судзукі).

Процес естетичного виховання школярів шляхом залучення до мистецтва досліджували видатні педагоги минулого: С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський, а також сучасні вчені – О. Комаровська, Л. Масол, В. Орлов, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Рудницька, Г. Шевченко.

Естетичне виховання розкриває всі духовні та творчі здібності людини, що необхідні у різноманітних галузях творчості. Протягом останніх років особлива увага звертається на виховні можливості музично-театральної діяльності дітей, яке розглядається як специфічна форма виховання підростаючого покоління, формування їх світоглядної культури, потреб, смаків, почуттів та емоцій. В роботах З. Копець, Г. Падалка, О. Ростовський, В. Шахрай розкрито значний потенціал театру з погляду соціалізації, самореалізації і творчого розвитку особистості.

Досліджені окремі аспекти зазначеної проблеми, проте місце творчопізнавальної роботи і театральної діяльності та їх ролі у процесі розвитку школярів ще недостатньо повно розкриті у сучасних наукових працях. Це й

обумовило вибір теми дипломної роботи «Естетичне виховання молодших школярів у процесі музично-театральної діяльності».

Об'єкт дослідження – педагогічний процес естетичного виховання школярів.

Предмет дослідження – методи естетичного виховання школярів у процесі музично-театральної діяльності.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та перевірити методи естетичного виховання школярів у процесі музично-театральної діяльності.

Мета дослідження зумовила постановку та вирішення таких **завдань**:

- проаналізувати наукові праці з досліджуваної проблеми;
- уточнити ключові поняття дослідження («естетика», «естетичне виховання», «музично-театральна діяльність»);
- визначити критерії, показники та рівні естетичної вихованості школярів;
- обґрунтувати педагогічні умови естетичного виховання школярів в умовах музично-театральної діяльності;
- розробити методи естетичного виховання молодших школярів у процесі музично-театральної діяльності.

Методи дослідження. Відповідно до визначених завдань в магістерській роботі було застосовано такі методи: *теоретичні* (аналіз філософської, культурологічної, психологічної, педагогічної літератури з досліджуваної проблеми); узагальнення теоретичних та експериментальних даних, зіставлення, систематизація, класифікація, порівняння; *емпіричні*: аналіз документів, анкетування, педагогічне спостереження, опитування, бесіда, інтерв'ювання, оцінювання, педагогічний експеримент (констатувальний).

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі середніх класів Закладу "Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №20 Вінницької міської ради".

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що *вперше*:

- обґрунтовано педагогічні умови та розроблено методи естетичного виховання школярів у процесі музично-театральної діяльності;
- визначено критерії, показники і рівні естетичної вихованості школярів;
- конкретизовано зміст і структуру естетичного виховання школярів;
- визначено методи естетичного виховання школярів засобами музично-театральної діяльності.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості використання його матеріалів та висновків у процесі музично-театральної діяльності учнів.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення й практичні результати, висновки дослідження викладено в тезах до конференцій – *Мистецтво та освіта в контексті Європейського виміру: всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція (Вінниця, 2 листопада 2022р.); Тенденції розвитку психології та педагогіки (м. Київ, листопад 2022).*

Публікації. Основні результати дослідження висвітлено в 2 одноосібних наукових публікаціях у збірниках матеріалів до наукових конференцій.

Структура та обсяг дослідження. дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дипломної роботи – 85 с.

ВИСНОВКИ

Проблема естетичного виховання творчого, ініціативного, дієздатного молодого покоління є особливо актуальною, адже надто важливим стає залучення дітей до гуманістичної життєдіяльності, до творчості, яка є чинником становлення особистості, її самовираження та запорукою успішних перетворень суспільства в майбутньому. На основі дослідження було зроблено відповідні висновки:

1. Проблема естетичного освоєння дитиною світу в процесі художньої творчості завжди була предметом уваги наукової думки. Важливе місце в педагогічних ідеях минулого посідають рекомендації щодо створення умов для розкриття природних здібностей дітей: збагачення їхнього чуттєвого досвіту, розвитку спостережливості, уяви, фантазії, включення у процес естетичного виховання та вивчення своєрідності народних свят. Сьогодні ці положення набули особливого значення.

2. На основі аналізу наукових джерел визначено поняття «естетичне виховання» (здатність особистості до повноцінного сприймання, правильного розуміння прекрасного у мистецтві і дійсності, прагнення й уміння будувати своє життя за законами краси) та її структурні компоненти: емоційно-ціннісний, пізнавальний, творчо-діяльнісний. Цілісність структури забезпечується їх взаємозв'язком і взаємозалежністю.

Визначено, що театральна діяльність – це процес, що організовується педагогічним колективом школи у вільний від навчання час, в умовах, які є комфортними для школярів, і пов'язаний зі створенням, публічним виконанням і показом творів театального мистецтва, забезпеченням умов для розвитку театральної творчості, задоволення різноманітних пізнавальних інтересів та мистецьких запитів дітей. Театральна діяльність на всіх етапах експериментального дослідження виконує випереджальну й прогностичну функції. Особливість такої роботи полягає у тому, щоб у центрі уваги була особистість дитини, її потреби, інтереси.

3. На констатувальному етапі нашого дослідження були виокремлені критерії та показники естетичного виховання дітей молодшого шкільного віку в процесі театральної виховної роботи: емоційно-ціннісний (уміння співпереживати і отримувати насолоду від естетичних цінностей), пізнавальний (сформованість художньо-естетичного кругозору) та творчодіяльнісний (вміння й навички в творчій діяльності).

4. Переорієнтація театральної роботи середньої загальноосвітньої школи на естетичне виховання учнів початкової школи реалізується за дотримання наступних загально-педагогічних умов:

- творчої взаємодії вчителя та школярів;
- використання виховного потенціалу сім'ї з метою стимуляції художньо-творчої активності дітей;
- забезпечення творчої самореалізації кожного вихованця на основі поступового розширення естетичного досвіду.

5. Відповідно до мети і завдань дослідження вивчено методи естетичного виховання молодших школярів в умовах театральної діяльності. До них відносимо методи: порівняння, варіювання, роздумів про мистецький твір, асоціативного пошуку, збагачення та корекції емоційно-перцептивного досвіду та ін.

Результатом науково-дослідної роботи стало розуміння важливості естетичного виховання молодших школярів, оскільки такий підхід дозволяє поєднати теорію з практикою, підвищити загальний інтелектуальний і творчий рівень дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аматыєва О. Особливості розвитку творчих здібностей дошкільників у театральній діяльності / Матеріали людинознавчих філософських читань. Дрогобич, 1998. Вип.6: Людина і творчість: гуманістичні вияви. С.346–356.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: Науково-метод. посібник К.: ІЗМН, 1998. 204 с.
3. Ветлугіна Н. О. Музичний розвиток дитини К. : Музична Україна, 2004. С. 163-165.
4. Вишневський О. Дитиноцентризм і системно-ціннісний підхід до змісту виховання / Омелян Вишневський // Рідна школа. 2002. № 5. С.37-39.
5. Вилюнас В. К. Психологические механизмы мотивации человека. 4-е изд. М.: Изд-во МГУ, 1998. 288 с.
6. Витковская Н. С. Формирование эстетической культуры младших школьников / Н. С Витковская., А. Б Щербо. К.: Рад. школа, 1980. 149 с.
7. Гаврилюк О. О. Основи психології та педагогіки. Хмельницький: ХНУ, 2004. 218с.
8. Гітун Н.І. Естетичне світопереживання в життєдіяльності людини: Автореф. дис. ... канд філ. наук: 09.00.08 Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 1999. 43 с.
9. Говорун Д. И. Творческое воображение и эстетические чувства К.: Вища школа, 1990. 143 с.
- 10.Голдовский Б. П. Театр кукол Украины. Сан-Франциско : Изд-во International Press, 1998. 274 с.
- 11.Гончаренко М. В. Проблеми естетичного виховання. Нариси теорії. К.: Мистецтво, 2006. 224 с.
- 12.Дорошенко Т. В. Розвиток творчих здібностей на уроках музики: методичні рекомендації. // Початкова школа. 2001 №4. С. 34–37.
- 13.Демченко О. П. Особливості організації конкурсу як дієво-практичної форми виховання молодших школярів // Наукові записки Вінницького

- державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія // зб. наукових праць. – Випуск 34 / [редкол.: В. І. Шахов (голова) та ін.]. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2011. С. 265-269.
- 14.Джола Д. М. Теорія і методика естетичного виховання школярів К., 1998. 390 с.
 - 15.Жупанин С.І. Естетичне виховання молодших школярів засобами пейзажної лірики: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. К., 1983. 190 с.
 - 16.Загальні питання естетичного виховання в школі / за ред. В. Н. Шацької. К.: Просвіта, 2000. №9 С. 43.
 - 17.Зязюн И. А. Мир и украинская молодежь накануне XXI века // Трибуна. 1997. № 5-6. С. 20-22.
 - 18.Кондратенко Г. Естетичне світосприйняття підлітків: сутність, особливості, розвиток / Ганна Кондратенко // Вісник Львівського університету. Серія: Педагогіка. 2007. С.51-57.
 - 19.Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах / [за ред. Л.Масол]. // Шкільний світ. 2002. №9. С.1-15.
 - 20.Краткий словарь по эстетике: Книга для учителя / Под ред. М. Ф. Овсянникова. М.: Просвещение, 1993. С. 126.
 - 21.Крутецкий В. А. Психология . – [2-е изд.]. – М.: Просвещение, 1986. С. 64.
 - 22.Кучерюк Д. Ю. Естетичне сприйняття предметного середовища / Д. Ю. Кучерюк К.: Наукова думка, 1973. 143 с.
 - 23.Лановенко О. П. Художественное восприятие: опыт построения общетеоретической модели / О.П. Лановенко К.: Наукова думка, 2000. 245 с.
 - 24.Левин В. В. Воспитание творчеством Томск: Пеленг, 1993. С. 56.
 - 25.Лановик М. Українська усна народна творчість: Підручник К.: Знання Прес, 2001. 169 с.
 - 26.Левчук Т. Л. Основи естетики: Навч. Посібник. К.: Вища школа, 2000.

- 271с.
- 27.Лемківський М. В. Історія педагогіки. Харків: Фолио, 2002. С. 176-179.
 - 28.Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М.: Политиздат, 1975. С.34-36.
 - 29.Лещенко М. П. Зарубіжні технології підготовки учителів до естетичного виховання К., 1995. 174 с.
 - 30.Лещенко М. П. Естетичне виховання молодших школярів // Початкова школа. №12. 1998. С. 64-66.
 - 31.Лихачев Д. Б. Теория эстетического воспитания школьников. М.: Просвещение, 1989. С. 30.
 - 32.Масол Л.М., Ганнусенко Н.І. Художньо-естетичне виховання школярів у позаурочній діяльності // Шкільний світ. 2002. №11. (дод.). С. 1-16.
 - 33.Матюшкин А. М. Концепция творческой одаренности // Вопросы психологии. 1989. №6. С. 74-81.
 - 34.Мелик-Пашаев А. А. Педагогика искусства и творческие способности М.: Знание, 1994. 96 с.
 - 35.Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. К. : ВАТ «КДНК», 2001. 608с.
 - 36.Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні // Світ виховання. 2005. № 4(5). С.6-30.
 - 37.Олексюк Л. И. Учите детей любить прекрасное. (Из опыта работы учителей 1-4 кл.) К.: Рад. школа, 1989. 127 с.
 - 38.Онофрійчук Л. М. Синтез мистецтв як фактор творчого виховання учнів підліткового віку// Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: педагогіка". 2017. № 1. С. 199-206.
 - 39.Онофрійчук Л. М. Розвиток естетичної культури школярів у процесі позакласної музичної діяльності //Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми// Зб. наук. пр. Випуск 41 /Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. 505 с. 115-120.

- 40.Онофрійчук Л. М. Комплексне застосування засобів виразності у створенні художнього образу лялькового театру // Наукові записки. Вип. 9. (Серія : Педагогіка і психологія). Вінниця : ВДПУ, 2004. С. 77-81.
- 41.Онофрійчук Л.М. Творчий підхід до мистецько-пізнавальної діяльності учнів у музично-педагогічній практиці /Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя (III школа методичного досвіду): матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнар. участю) 23-24 квітня 2013р. Вінниця, ВДПУ, 2013. С.133-139.
- 42.Оуэн О. Новое существование человека на земле // История зарубежной педагогики: Хрестоматия. Сост. Н. Б. Мцедлидзе и др. 2-е изд. доп. Н.: Просвещение, 1986. 280 с.
- 43.Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: Навч. посібник/ Т.І.Поніманська. К. : Академвидав, 2006. 456с.
- 44.Печко Л. П. Формирование эстетического видения природы // Педагогика. 1999. №2. С. 31-33.
- 45.Подласый И. П. Педагогика. Новый курс: учебник для студента. РЕД. Университеты: в 2 кн. // Книга. 2: процесс образования. М.: ВЛАДОС, 2000. 256 с.
- 46.Полякова Т. Н. Какая школа нужна театру? // Искусство в школе. 2005. № 5. С. 29-31.
- 47.Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія. К.: Просвіта, 2004. 413 с.
- 48.Сковорода Г. Твори: в 2 т. К.: Вид-во АН УРСР, 1961. Т.2. 623 с.
- 49.Сидорова И. С. Формирование эстетической культуры студентов педагогических вузов в не аудитории художественной деятельности: дисс. ... кандидат педагогических наук: 13.00.04: Уманский государственный пед-т-н им. Р.Тичини У., 2013. с.16.
- 50.Сухомлинський В.О. Вибрані твори: у 5 т. Т. 3. К.: Рад. шко-ла, 1987. С. 247.
- 51.Ушинський К. Д. Рідне слово // Твори у 6-ти т. К.: Рад. школа, 1985.

Т.1.С.265-278.

- 52.Солов'янова О. Ю. Музично-театральна діяльність як умова інтенсифікації вокального розвитку учнів. // Музична освіта: науковий пошук у вирішенні актуальних проблем навчального процесу. М.: Освіта, 2009. Том 1.
- 53.Шутіна Ж. Б. Виховання духовності дитини в дошкільному закладі театральньо-креативного напрямку // Нива знань. Д., 2008. №4. С. 26–27.
- 54.Шевченко Г. П. Эстетическое воспитание в школе: Учебно-методическое пособие К.: Радянська школа, 1986. 144 с.
- 55.Шендрик А.И. Теория культуры: Учеб. Пособие для вузов М.: ЕДИНСТВО- ДАНА, Единство, 2002. 519 с.
- 56.Щетинин М. П. Объять необъятное М.: Педагогика. 1996. 176 с.
- 57.Щукина Г. И. Педагогические проблемы формирования познавательных интересов учащихся; АПН СССР. М.: Педагогика, 1988. 203, [2] с.
- 58.Естетика / О.В. Колеснікова, Н.Г. Межова. Консп. лекцій. Харків: Національна юрид. акад. України, 1998. —152 с.;
- 59.Эстетика: Учебное пособие / Под ред. проф. В.А. Лозового. Сумы: Издательство «Университетская книга», 1999. 302 с., ил.;
- 60.Естетика: Навч. посіб. / М.П. Колесніков, О.В. Колеснікова, В.О. Лозовой та ін.; За ред. В.О. Лозового. К.: Юрінком Інтер, 2003. 208 с. Бібліогр.: с.202-205.
- 61.Естетика : навч. посіб. / Л.В. Анучина, О.К. Бурова, О.В. Уманець, О.В. Шило ; за ред. Л.В. Анучиної та О.В. Уманець. Х. : Право, 2010. 232 с.
- 62.Arnheim R. The creative process // Psychologies Beitrage, 1967. Vol.6. №3-4. P.376.
- 63.Aesthetics: Dictionary / Under total. Ed. A. A. Belyaeva et al. М. : Politizdat, 1989. 447 p.
- 64.GIBSON R. The Education of Feeling // The Symbolic Order. London, 1988. P. 53 – 61.
- 65.Guilford J. P. Traits of Creativity / J. P. Guilford // Creativity and its Cultivation

- / Ed. H. Anderson. N. Y. : Harper and Brothers, 1959. P. 142-161.
66. Onofrichuk L.M., Sidorova I. S. [Conceptual approaches to the formation of the basics of students aesthetic culture](#) /Development and modernization of pedagogical and psychological sciences: experience of Poland and prospects of Ukraine: Collective monograph
67. [Методика підготовки майбутніх учителів початкових класів до формування естетичного досвіду молодших школярів](#) URL: <https://works.doklad.ru/view/UYD5OmFKXNE/29.html>
68. <https://cyberleninka.ru/article/v/k-voprosu-ob-esteticheskoy-kulture-i-esteticheskom-vospitanii-shkolnikov>
69. Омелянєнко В.Л., Кузьмінський А.І. Колективні творчі справи. URL: <https://pidruchniki.com/18540516/pedagogika/kolektivni-tvorchi-spravi-fts>